

Onko Raamatun tutkija maailmankuvansa vanki?

Professori Tapio Puolimatka Jyväskylän yliopistosta tunnetaan pohdiskelevana filosofina ja ahkerana keskustelijana. Hänen uusi kirjansa Usko, tiede ja Raamattu (Uusi Tie, 2007) haastaa teologeja pohtimaan oman tutkimuksensa lähtökohtia. STI haastoi Puolimatkaa selvittelemään ajatuksiaan Kulmakiven lukijoille.

Olet tehnyt haastavan kirjan tiedemiesten ajattelun puutteellisuudesta. Eikö tohtorin sanaan voikaan aina luottaa?

Vaikka tutkija pyrkii rajaamaan tutkimuskohteensa mahdollisimman tarkasti, hän ei voi välttää laaja-alaisten ennako-oletusten tekemistä, koska tutkimuskohde täytyy suhteuttaa muuhun todellisuuteen. Tutkijan kokonaiskäsitys vaikuttaa siihen, miten hän tulkitsee havaintonsa. Tieteellinen tutkimus joudutaan rakentamaan sellaisten oletusten varaan, jotka ylittävät tieteellisen tiedon rajat, koska tieteellinen tieto ei yllä kaikkitietävän olennon näkökulmaan. Perimmäisten oletusten osalta kaikki ihmiset ovat samassa asemassa. Tieteentekijöiden erityisasiantuntemus ei tee heidän käsityksistään tältä osin yhtään luotettavampia kuin tavallisten maallikoiden käsityksistä. C. S. Lewisin mukaan tieteentekijät tekevät tutkimuksensa perimmäisinä lähtökohtina olevat oletuksensa ”yksinkertaisesti ihmisinä ja jopa sellaisina ihmisinä, joiden käsityksiin ovat vaikuttaneet heidän oman aikakautensa näkemykset”.

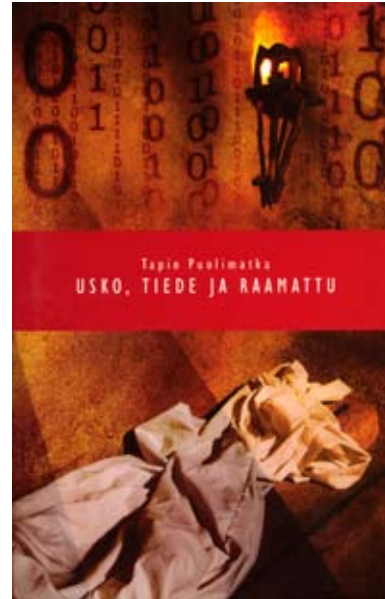
Miten maailmankuva vaikuttaa tutkijoiden näkemyksiin?

Edward Craigin mukaan kaikkein perimmäisimpien olettamusten tasolla tutkijoilla on vain kaksi mahdollisuutta. On olemassa vain kaksi perustavaa maailmankatsomusta tai todellisuuskäsitystä, joiden varaan kaikki näkemykset, filosofiat ja teorit rakentuvat tai joiden muunnelmia ne ovat. Yhtäältä on olemassa supranaturalistinen käsitys, jonka mukaan Jumala on todellisuuden perimmäinen alkuperä ja ihminen on Jumalan kuvaksi luotu olento, joka elää Jumalan luomassa maailmassa. Toisaalta on olemassa naturalistinen käsitys, jonka mukaan koko todellisuus on selitettävissä luonnollisten tekijöiden pohjalta. Tämän näkemyksen mukaan ihminen on oman maailmansa luoja. Craigin mukaan on itsepetosta kuvitella, että olisi olemassa jokin neutraali lähestymistapa, josta käsin olisi mahdollista tarkastella näitä kahta lähestymistapaa puolueettomasti, ilman että nojautuisi tarkasteluissaan jommankumman tarjoamiin lähtökohtaoletuksiin.

*Onko tämä mielestäsi näkynyt myös
Raamatun tieteellisessä tutkimuksessa?*

Esimerkiksi historiallis-kriittistä menetelmää sovelletaan eri tavoilla riippuen siitä, ymmärretäänkö historiallisuus ja kriittisyys naturalismin vai supranaturalismin ehdoilla. Naturalistinen käsitys historiasta perustuu historistiseen näkemykseen, jonka mukaan kaikki on historiallisesti suhteellista. Tämän pohjalta Raamattua tulkitaan sen naturalistisesti pelkistettyjen historiallisten syntyolosuhteiden ehdoilla. Jos kuitenkin samaa historismia sovellettaisiin itse historiallis-kriittiseen tutkijaan, se suhteellistaisi hänen tutkimustuloksensa hänen oman aikakautensa historiallisesti vaikuttaviin tekijöihin ja veisi niiltä totuusarvon. Näin historismi on ristiriidassa naturalistisen kriittisyyden käsitteen kanssa, jonka mukaan kriittinen järki antaa objektiivisen ja puolueettoman kuvan todellisuudesta. Jos kaikki on historiallisesti suhteellista, myös kriittinen järki on historiallisesti suhteellinen eikä anna objektiivista tietoa todellisuudesta.

Naturalistisesti ymmärretty kriittisyys antaa oletettavasti historiallis-kriittiselle tutkijalle tiedon siitä, mikä historiassa on mahdollista ja mikä on mahdotonta. Naturalististen oletusten pohjalta suljetaan pois, että meillä voisi olla tietoa Jumalan toiminnasta historiassa. Parituhatta vuotta tapahtumien jälkeen elävä kriittinen tutkija oletettavasti tietää silminnäkiätodistajia paremmin, mitä oikeastaan tapahtui. Vaikka silminnäkiätodistajat kertovat nähneensä ylösnousseen Kristuksen, kriittinen tutkija tietää sen, ettei meillä voi olla tietoa Kristuksen ylösnousemuksesta. Aিনutlaatuisille tapahtumille ei tehdä oikeutta, koska ne pelkistetään siihen, mikä ”kriittisen järjen” pohjalta olisi odotettavissa. Käytännössä tutkijoiden kriittinen järki näyttää melko orjallisesti toimivan ajassa vallitsevien filosofisten olettamusten pohjalta.

Voiko tiede mielestäsi ottaa Jumalan huomioon pohdinnoissaan?

Viimeaikainen tieteenhistorian tutkimus on kiinnittänyt huomiota siihen, että moderni luonnontiede syntyi osin raamatullisen maailmankuvan inspiroimana. Luonnontieteen läpimurto ei tapahtunut antiikin kreikkalaisessa, intialaisessa, kiinalaisessa tai islamilaisessa kulttuurissa, vaan ainoastaan kristillisessä Euroopassa. Kristillisen ilmoituksen tieteelle tarjoamista lähtökohtaoletuksista tärkeimpiä ovat seuraavat: (1) Koska maailmankaikkeus on älykkään Persoonan luomusta, maailmankaikkeus on järjestynyt (mikä tekee mielekkääksi tutkia maailmankaikkeutta kokemuseräisesti). (2) Koska maailmankaikkeus on vapaan äärettömän Persoonan luomusta, maailmankaikkeus on satunnainen (contingent), mikä tekee välttämättömäksi tutkia maailmankaikkeutta empiirisesti, kokemuseräisesti. (3) Maailmankaikkeuden rakenne on rationaalinen eli sellainen, että se avautuu ihmisjärjelle, koska ihminen on luotu Jumalan kuvaksi (mikä

tekee mahdolliseksi järkipäisesti ymmärtää ja selittää maailmankaikkeutta). (4) Koska Jumala on tullut ihmiseksi Jeesuksessa Kristuksessa, satunnaisilla tosiasioiden on keskeinen merkitys koko todellisuuden ymmärtämisessä.

Entä onko mahdollista, että yliopistot muuttuvat joskus hengellisemmiksi?

Naturalismin tietoteoreettiset perustat ovat viimeisten vuosikymmenten aikana osoittaneet hajoamisen merkkejä. Esimerkiksi Alvin Plantinga on osoittanut, että naturalisti ei voi tiedollisesti oikeutetulla tavalla luottaa järkeensä ja havaintoihinsa. Niinpä naturalisti ei voi luottaa mihinkään uskomuksiinsa. Koska naturalismi on yksi hänen uskomuksistaan, hän ei voi oikeutetusti luottaa siihen. Niinpä naturalismi kumoaa itsensä. Michael C. Rea on osoittanut, että naturalisti ei voi tiedollisesti oikeutetulla tavalla uskoa tajunnan ulkopuolisten

esineiden olemassaoloon eikä muiden taajuisten olentojen olemassaoloon.

Koska naturalisteilla on tällä hetkellä valta-asema tiedeyhteisössä, he ovat reagoineet tähän uhkaan rajoittamalla tieteellisen keskustelun vapautta vetoamalla tieteenfilosofiseen rajanvetokriteeriin. Sen avulla he haluavat sulkea kaikki viittaukset Jumalaan tieteen ulkopuolelle. Vetoaminen rajanvetokriteeriin on kuitenkin älyllisesti epärehellistä, koska ei ole olemassa filosofisesti perusteltua rajanvetokriteeriä. Tämän naturalistiset tieteenfilosofitkin myöntävät ammatillisissa julkaisuissaan, vaikka he populaareissa kirjoituksissaan vetoavat johonkin kotitekoiseen rajanvetokriteeriin. En voi uskoa, että tällainen hämäys voi jatkua loputtomiin, vaikka sitä tällä hetkellä toteutetaan joukkotiedotusvälineiden myötävaikutuksella.

Timo Eskola

STI:N YSTÄVIEN VÄITÖSKIRJOJA

Syyskauden hienona yksityiskohtana voidaan mainita, että monet STI:n ystävät ovat julkaisseet väitöskirjansa tai ovat väittelemässä syksyn aikana.

Ensimmäisenä tästä joukosta väitteli pitkään OPKOssa työskennellyt Jari Kekäle. Hän tutki isyyden malleja tässä postmodernissa ajassamme. Joensuun yliopistoon tehty tutkimus Postmoderni isyys ja uskonnollisuus.

Kansanlähetyksen opiston rehtori Niilo Räsänen puolestaan on tutkinut brittiläistä Raamatun opettajaa James Packeria. Niilo tarkasteli ennen kaikkea sitä, miten kalvinistinen pelastuskäsitys vaikuttaa Packerin näkemykseen Raamatusta. Pientä esimakua hänen tutkimuksistaan voit lukea uusimmasta Iustitian numerosta.

OPKOn entiset työntekijät ovat esillä myös myöhemmin tänä syksynä. Oululainen Ari Savuoja väittelee niinkin uskonnollisesta aiheesta kuin ihmeen mahdollisuudesta. Toki hänen tutkimuksensa ote on tieteellinen, ja hän tutkii eräiden teologioiden näkemyksiä ihmeistä ja niiden luonteesta. Arin tutkimus sijoittuu uskonnonfilosofian alueelle.

Syksyn päättää Kansanlähetyksen pitkäaikainen pääsihteeri Matti Väisänen, jonka väitöstilaisuus on 10.12. Helsingin yliopiston pienessä juhlasalissa klo 10. Matti Väisänen aiheena on tohtori Saarnivaaran kastekäsitys.